

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Liber II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A r De S. Stephani reliquiis, Hierosolymis constantinopolim (absque furto tamen) allatis, Marcellinus ait in Chronico ad annum 439: Eudocia, uxor Theodosii principis, ab Hierosolymis urbem regiam remeavit, beatissimi Stephani, primi martyris, reliquias (manum scilicet, ut aiunt) quæ in basilica S. Laurentii positæ venerantur, secum deferens. Et Theodorus lector apud Henricum Valesium pag. 568: Eo (Theodosio Juniore) regnante, depositæ sunt reliquiæ SS. Stephani, Laurentii et Hagnes in martyrio S. Laurentii, die vicesima prima mensis Septembris. Et eodem die celebratur illic eorum memoria usque ad hodiernum diem. At non huc fortasse respexit Theobaudus; sed fabulam illam, quæ apud Surium est ad diem 3 Augusti; quaque S. Stephani corpus jam inde a Constantini Magni tempore Constantinopolim allatum dicitur per Julianam viduam, quæ viri sui, juxta S. Stephani corpus et in simili tumultu sepulti, corpus auferre se rala, non hujus, sed S. Stephani corpus Constantinopolim detulerit; sed fabula hæc ex Marcellino et Theodoro Lectore satis refellitur.

B s Signatur ea S. Nicolai Translatio in Martyrologio Romano ad diem 9 Maii his verbis: Barri quoque in Apulia translatio S. Nicolai, episcopi ex Myra, civitate Lyciæ, de qua Sigebertus apud Miræum ad annum 1087 hæc scribit: In Italia Venetianis meditantibus auferre corpus sancti Nicolai a Myrea Lyciæ, a Turcis desolata, præoccupaverunt eos Vareses cives, numero 47, et ab Antiochia Myream venientes a 4 monachis, tantum ibi inventis, extorserunt sibi ostendi tumbam Sancti: qua effracta, ossa Sancti in olei liquore natantia integro numero extraxerunt, et Varim (Barium) cum gloria attulerunt. Facta est hæc translatio anno 745 a depositione sancti Nicolai. Historiam Translationis hujus ex Joanne archidiacono Barensi, qui illam sub annum 1088 scripsit, latius explicatam habes apud Surium ad diem 9 Maii pag. 446 et seqq.

C t Vezeliacum (Vezelay) Burgundia oppidum est in diocesi Augustodunensi: condidit illic sanctimonialium monasterium sæculo nono Gerardus comes; sed brevi a Saracenis eversum et a Gerardo instauratum monachi Benedictini incolere. Hujus loci monachum, Badilonem dictum, S. Mariæ Magdalensæ reliquias eo detulisse, aiunt: sed unde acceptas? Id ipsos monachos Vezeliacenses latuisse, ait Sollerius tom. V Julii pag. 12; sed sæculo duodecimo eam apud illos invaluisse opinionem, quam Theobaudus sequitur, corpus S. Mariæ Magdalensæ ex Provincia, imo ex ipsa Aquasextiensi urbe ad suum conobium delatum fuisse, furtim nempe a Badilone surreptum. Contra Provinciales S. Mariæ Magdalensæ corpus penes se et fuisse, et remansisse, contendunt; quorum sententiæ ut verosimillimæ Sollerius subscribit, quidquid in contrarium varii scripserint. Consule, si lubet, illius Commentarium in Vitam S. Mariæ Magdalensæ, ubi hanc controversiam §§ 11, 12, 13 et 14 multis est persecutus.

u Verum et ea de re inter Benedictinos ipsos tis est non exigua: utut sit, Translationis hujus Historiam, auctore Adalberto Floriacensi monacho, edidit notisque illustravit Henschenius tom. 3 Martii a pag. 302.

x Licetum id olim a nonnullis, sed male, putabatur.

Octobris Tomus III.

y Hinc Castellanus, qui anno 885; et Tillemontium, qui 887 S. Prudentii corpus Besuam delatum scribunt, corriges.

z Id est, 7 Octobris: perperam igitur signat hic Castellanus 4 Septembris, 20 vero Octobris Gualtherotus. Vide num. 23 Comment. prævii.

aa Recentiores tamen, die 6 Octobris S. Prudentium coli, scribunt. Vide num. 4 Comment. prævii.

bb Burgundiæ primaria civitas est.

cc De S. Hilario, Pictaviensi episcopo, actum est ad diem 15 Januarii, et tom. VII Maii a pag. 594: verum nihil ibi alibi inveni de translatis Dionem ejus reliquiis.

dd De S. Radegunde regina pariter actum est in Opere nostro tom. III mensis Augusti ad diem 13 ubi in Commentario ad illius Acta prævio num. 85 S. Radegundis corpus usque ad annum Christi 4562, quo Calvinistarum rabie combustum fuit, Pictavi conservatum fuisse dicitur; non ita tamen, quin subinde alibi delituerit, ut in Quintiniacensi non procul Pictavio Benedictinorum monasterio ob crebras subitasque Normannorum irruptiones aliquando delituit. Ita fieri etiam potuit, ut, quod Theobaudus ait, fuerit aliquando ob imminens barbarorum metum Dionem delatum. Triplex: ejus translatio signatur, una apud Saussayum ad diem 28 Februarii; altera in Florario nostro Ms. ad diem 11 Februarii; tertia ad 24 Octobris in eodem. Verum quo tempore, et quo factæ sint binæ hæc translationes, dictum Florarium non edicit.

ee Agrimi Chartam, unde hæc Theobaudus hausit, integram habes ex Chronico Besuensi num. 27 et seq. Comment. prævii. Sedit Agrimus in Lingonensi cathedra saltem ab anno 889, ut ex eadem Charta conficitur, monachus mortuus sub annum 910 in S. Benigni monasterio.

ff Hinc, Theobaudum monachum Besuensem fuisse, colliges, uti et auctorem libri secundi Miraculorum S. Prudentii, qui proxime sequitur.

gg Ex his colligo, Theobaudum librum secundum Miraculorum S. Prudentii non transcriptisse ipsis auctoris sui ubique verbis; sed quædam in illo mutavisse, rescidisse, supplesse, etsi non admodum multa; licet paulo infra dicat, se dicto libro Miraculorum S. Prudentii secundo ejusdem Martyris virtutes seu miracula assignare, ut olim scripta sunt. Rem declarabunt uberius ea, quæ in librum II Miraculorum S. Prudentii ex Ms. Dionensi, quod a sexcentis aut septingentis annis exaratum Chiffletius censuit, infra annotabuntur.

LIBER II.

CAPUT I.

Depositis Besuæ S. Prudentii reliquiis, varia ibi miracula ad illius invocationem eduntur.

Decursis in priore volumine, qualiter sacratissimus martyr Prudentius, hostibus evictis, policam

AUCTORE
ANONYMO.
S. Prudentius
paralyticum
et anum con-
tractam sa-
nat,

a
b
c

pollicam conscenderit aulam *a*, quoque rerum ordine nostras delatus ad oras, Besuanos subiecit lares; in secundo nunc, quibus quantisque sese apud Besuam declaraverit virtutibus, ut olim scriptæ sunt *b*, assignare rationis ordo postulare videtur: fides autem rerum ipsarum ad primum referatur auctorem. Igitur dum ipsum corpus reverentissimum adhuc eminus a monasterio esset in itinere *c*, quo deferebatur Besuam, innumeris populorum vallatum catervis, homo quidam, Joannes nomine, qui quondam monachorum procurando ovilia, opilionis functus erat officio, asello residens ei occurrit obvius, qui jam ab annis pristinis paralyticam inciderat ægritudinem, adeo ut, membris inferioribus dissolutis, non nisi alieno vaderet adminiculo; moxque humi prostratus, beati Martyris luctuose invocando auxilium, tibiurum quidem extensione potitus est, ita ut aliorum sublevatus adjutorio erigeretur, denegato sibi adhuc commeandi officio. In quo utique facto, quiddam minus rectæ fidei creditur habuisse, dum, quod voluit, ex toto impetrare non potuit. At ubi aliquum sanctorum Apostolorum Petri et Pauli Besuense beatum corpus ingressum est, anus quædam plebeia, nomine Christina, quæ undecim annis contractionis laborabat incommodo, interventu B. Prudentii, cujus incessanter implorabat suffragia, eundi reparato officio, suis jam, non alienis, viribus loculum, quo beatus Martyr ferebatur, gaudens subsecuta est *d*.

d
cæcitatem,
morbum le-
thalem, clau-
dicationem,
chiragram
tollit,

* Ms. Djeion.
ut

C

21 Postquam autem in ecclesia Apostolorum Petri et Pauli sancti Martyris corpus positum est, Martina quædam infantula octennis, ab alvo materna cæcitate damnata, dum a parentibus illo fuisset deportata, quo sacer quiescebat Martyr, divina in se operante virtute, subito lucernarum rutilos cœpit intueri fulgores; et, ut natus infantibus mos est, quo sibi propius exhiberentur, veluti pulcherrimæ res et insolitæ quo valebat modo, cœpit deprecari. Processu tempus effluerat, et femina quædam, nomine Osanna, adducitur, quæ ita diræ valetudinis angore fatigabatur, quippe membris omnibus ægritudinis lethali pondere pressis, et * hominum etiam levissimos horresceret tactus: quæ, dum limina almi Clavigeri Doctorisque egregii tetigisset, omni propulsato dolore, pristinum promeruit sospitatem. Wichildis etiam nonagenaria, ut putabatur, quæ usum pariter videndi atque incedendi perdidit, tam ægritudine, quam provectori ætate defessa, dum suorum amminiculo devecta, fuisset sacratissimo corpori (admota), illico diu negatum recepit visum, et, gressibus rigido angore solutis, suis jam gavisæ est vadere plantis. Nec dissimili privilegio pollet, quod Raynildis Solungiaci ruris *e* annorum ferme 23 jam longo ævo sinistri brachii chiragricum incurrebat morbum, ita ut manus sibi pollice infixæ, et cæteris digitis superpositis pectori adhereret, et nullo modo divelli posset; huic divini medicaminis mox virtus adfuit, et dum, fusa oratione, limen oratorii, quo sanctus quiescebat Prudentius, fuisset egressa, pristinae reddita sanitati, adstantes grates reddere Conditori incitavit.

e
gressum con-
tracto, cæcæ
visum, muto
loquelam,

f

22 Gautselinus quoque annorum decem et octo, villæ habitator, quæ vocatur Solungiacus *f*, præsentissimam S. Prudentii virtutem expertus est (nam illius undique membra subteriora ita sibi contractionis vendicaverat morbus, ut non

eo * loco movere, nedum incedere posset. Contigit autem, ut, aliorum manibus lectica gestatoria vectus, basilicæ beatorum Apostolorum deferretur, qua venerabilis Prudentius martyr miraculis publicabatur. Cumque, peracto Officio, omnes ecclesia egredierentur, nullusque adesset, qui juvenem egressionis ægroto tribueret, remansit ibidem sui potestate privatus; sicque factum est, ut monachi advenientes eum, solitudinis et debilitatis causa ingemiscentem, reperissent. Quocirca adstantes, miseratione ducti, immo magis divino instinctu, eo, quo fuerat lectulo deportatus, imponentes, sancto Prudentio obtulere curandum: qui pro sui scientia, oratione fusa, cum lacrymis Domino prostratus, vires recepit, omnium membrorum solutionem promeruit; et, petito baculo, eorum, qui aderant, manibus erectus, pedibus rectus stetit, omnibus, ut par erat, laudes Domino referentibus. Pontivincenæ *g* Vulfraða quædam adolescentula oculorum octennem lucebat caliginem, quæ, dum prælibatum adiit locum, velut quolibet imperfectæ gratiæ obice argueretur, ex parte illuminata recessit. Dierum aliorum evergente curriculo, puer quidam de villa, cui nomen est Flexo *h*, utriusque officii, audiendi scilicet et loquendi, subierat infensam; qui, dum limina SS. Apostolorum Petri et Pauli attigisset, ita curatus est, ut clare audiret et loqueretur. Mater vero, super mirifici operis spectaculo gratias agens Deo, cum gaudio remeavit ad sua.

D
* Ms. Djeion.
et

g

E

h

23 Flaverta, Lingonicæ urbis *i* indigena, decenni ætatis virore florens, sexto mense ferme exacto, scapula cum brachio et manu ita fuerat enervata, ut nec quidem ea movere, nec contingere aliquid posset; hæc dum biduo, quod S. Martini præcedebat festivitatem, Besuense cœnobium attigisset, ipsius vigilia memorati S. Martini *k*, dum media nocte in ecclesia quiesceret, ubi sanctissimi Prudentii reverentissima gleba competenti frequentabatur honore, ipso mediæ noctis articulo, omni levata dolore, sanitati redintegrata est. Wandaldrudis quoque Adchiacensis villæ *l*, octo quidem ætatis annos, cæcitatibus vero tres et novem menses expleverat: quæ ipso die veniens, quo et superius curata, Matutinorum solemnitate peracta, gratia mendendi in domo orationis stans atque orationi incumbens, visum recepit. Soror tamen ejus impari ætatis et ipsa diu cum esset cæca, aliquantulum luminis promeruit, clare tamen videre non poterat. Warneldis etiam de Mentusca *m*, jam duodennis, nativo lumine frustrata fuerat; hæc ad præfatam contendens solemnitate, ut debilius est consuetudinis, candelam obtulit, atque e vestigio clare lumen promeruit, omnesque ad laudes persolvendas Creatori perspicue incitavit. Ermenbertus plenæ indolis, utpote decem et octo annorum, Bericæ incola villæ *n*, immundo spiritu arreptus, illius acriter vexabatur instinctu *o*. Hic, dum a parentibus plastro vectus, lorisque fortiter adstrictus, Ecclesiæ principum Apostolorum Petri et Pauli, in qua sanctus quiescebat Prudentius, præsentaretur, suffragantibus sanctis Apostolis, immo beato Prudentio interveniente, immundi spiritus caruit fœditate. Et quia ingrati hospitis diro horrore obtritus fuerat, licet sanæ mentis, diutino tamen laboravit incommodo.

enervate vi-
res, cæcis vi-
sum reddidit,
dæmone ob-
sessum libe-
rat, aliaque

i

k

l

F

m

n

o

24 Alius quoque, nomine Winebaldus ex villa Burbureno *p*, eodem fatigabatur stimulo; hic, dum eidem basilicæ sistitur, humi prostratus

permulta.
p

tus

A tus, orationem fudit, atque integerrimæ restitutus est sanitati. Quædam etiam femina partium sancti Sequani *g*, ut ipsa fatebatur, octo annorum expletione ita nervorum contractionem incurrerat, ut calcanei natibus hærerent: hæc plaustro superposita ad locum, quo sanctus quiescebat Prudentius, devehit cœpit: sed antequam cœnobio propinquaret, obtentu almi martyris Prudentii mirum in modum ita curata est, ut, relicto vehiculo, suis ad prædictum locum vaderet plantis. His ita rite peractis, quædam femina, quæ, nonnullis evergentibus annis, ita curva manebat, ut sursum respicere omnino nequiret, præpediente infirmitate, immo et paupertate, a vicinis se ad monasterium deferri postulat: sed ejus necessitudini abnuentibus cunctis, anxie cogitando, quomodo illo deveniret, insperato sopore depressa est: sed mox evigilans ita morbo levata est, ut propriis pedibus incedendo, male denegantibus pudorem incuteret, cæteros autem ad Deo gratias referendum secum super collato sibi beneficio invitaret. Infans, longo jam tempore audiendi desuetus officio, illuc cum matre devenit: sed, opitulante sancto Prudentio, ex asse curatus est. Juvenis etiam quidam Lantiliaci *r* ruris, cognomento Ermembaldus, viginti ferme annorum, ab ineunte ætate claudus, Sanctorum patrocinia expetit, et integre sanatus recessit.

modo relatis

s

25 Beriensi villa *s* puer quidam præfato monasterio delatus est, qui ab ipsis cunabulis manu cum brachio dextro, cubito quoque et scapula ita viduatus fuerat, ut præmortua viderentur. Die autem Parasceves, fratribus ex more vigiliis celebrantibus, cœpit magnis insistere vocibus, utpote divellentibus se ab invicem membris, et illico reformatus est sanitati. Operæ pretium est illud etiam litteris allegare, quod quidam, nomine Esemegaudus, ex villa, quæ vocatur Campo Cervina *t*, jam quinquagesimum ætatis agens annum, decennio claudus manebat, ita ut vehiculo de loco ad locum emigraret. Is ante Quadragesimam jam dictum cœnobium petiit, ibique sanctum Pascha spe recuperandæ salutis sustinens, eodem die divinam in se virtutem expertus est: nam ut sacrum officium, prout tempus dictaverat, exactum est, rigida diu membra, divina pietate medicata, cœpere paulatim extendi, ita ut, obortis lacrymis, magnis vocibus inclamaret. Quo spectaculo, signis ex more pulsatis, utriusque sexus non minima multitudo gratias cum lacrymis cœpit agere. Referendum etiam, quod cunctis perspicuum fuit: infantula quædam, nomine Adisindis, partium Chohone *u* ex villa, cui nomen est Sauste, diutino cæcitatibus somno sopita, tertia feria ante medium Pascha ad sæpeditum oratorium plebeia cum multitudine venit, et inolita bonitate Dei quarta feria subsequenti, quo caruerat, lumen accepit, omnibus superno Datori gratias referentibus, qui a sæculo operatur mirabilia.

* supple ex Ms. Dje. Deo.

u

non absimilia.

x

26 Creberrima sancti martyris Prudentii fama undecumque ad sui venerationem consciverat populos: qua comperta, vir quidam, nomine Ermenaldus, Magnimontensis accola, de villa Fluriaco *x*, dum esset cæcus, sed in posterum a Deo curandus, die Ascensionis Domini jam vespera ad monasterium contendit. Cumque venisset ad locum, quo secunda crux in via scilicet posita erat, ubi claudus per interventum beati Prudentii curari meruerat, a regente gres-

sus suos ammonetur, ibi adesse crucem, olim patrata virtutis indicem. Sine, inquit, puer, tangere me crucem, propter accessit, et sursum gestiens aspicere, velut umbra paulatim dilucescente, vidit eandem pendere crucem: hic cœpit ex oculis ejus aqua cum glaucomate egredi, medium autem lignum crucis, quod pendebat divisum, idem vir sustulit, et loco priori coaptavit: inde monasterium pergens, dum portas templi paulatim attigit, lumen ex integro recepit. Igitur fama boni odoris non modo vicina, sed etiam longe remota peragrante loca, non multis evolutis diebus, quidam ibi advenit, qui (ut ipse referebat) triennium expleverat, ex quo auditu fuerat viduatus: hic, orationis domum pia devotione ingressus, mirum in modum auditu recepto, gratias retulit Deo.

AUCTORE ANONYMO.

27 Sexto vero die, jam mense Junio inchoante, idem cœnobium adventavit puella, nomine Glismodis de Arco-fracto *y* super litus Albæ *z* fluvii, quadriennio cæca, quæ, dum ibidem recuperandi gratia nonnullis sustinisset diebus, ex more monasterium egredientibus feminis, et ipsa, aliorum manibus deducta, pariter egressa est: hæc dum, cæteris suam ingredientibus viam, sola extra portam remansisset, nacta occasione eleemosynam rogandi, pauperula quædam infantula illuc deveniente, cur ibi sola moraretur, ab ea stipulata est; quæ dum retulisset, se ductoris auxilio egere, illa, data ei manu, ante fores ecclesiæ reduxit, et, dum in porticu parumper remoraretur, veluti diluciscentibus tenebris, modicum cœpit intueri lumen, et mox oratorium ingressa, clare videre promeruit. Puerulus quoque, nomine Wlfranus, de Chyriaco *aa* prædio a parentibus pridie ante Vigiliam S. Joannis Baptistæ ille * ad vesperam devectus est, qui rudis adhuc usum loquendi amiserat, et manibus tremens, easdem contractas habuerat: hic stans ante altare Principis Apostolorum, quo sanctissimum almi Prudentii corpus quiescebat, collidentibus se ad invicem puerilibus membris, plenissima restitutus est sanitati.

open suam petentibus

y

z

E

* Ms. Die. anno natus uno et infra, *aa* * a Ms. Div. abest ille

28 Quædam etiam femina, cognomento Heldeverta, ferme annorum quadraginta, Dominico die ante Decollationem sancti Joannis Baptistæ Besuense cœnobium adiit: hæc, tribus annis cæcitate deformis, capitis et superciliorum incisione a medicis valde est vexata, sed a nullo curata: quæ adhuc in itinere posita, cum pervenisset ad crucem, ubi claudus et cæcus sanatus supra memoravimus, a ductore affatur: Adest crux *bb*: at illa mentum manu sursum elevans (neque enim aliter cœlum respicere poterat) velut desciscente * nebula, cœpit parumper vexillum crucis aspicere. Demum nimio sudore suffusa, et tremebundis palpitans membris, ad locum destinatum pervenit, quo utriusque sexus contenderat multitudo: quibus præsentibus, dum Missarum solemnia celebrabantur, lumen, quod amiserat, non sine multorum alacritate et admiratione recepit. Sed quid per visum ei actum sit, non est silentio tegendum. Pridie quippe antequam curanda venisset, dum sopori operam daret, visum est ei, illo ire debere, quo et vigilans venit. Sed dum potita sanitate domum rediisset, non multis post evergentibus diebus, oculus ejus dexter immodico dolore gravatus, cœpit tumescere atque caligine obduci: sed dum intempeste noctis quiete depri-

beneficia

F

bb

* Ms. Die. fatiscendo

AUCTORE
ANONYMO.

deprimeretur, sanctus ei martyr Prudentius per visum adstitit, ejusque frontem aversa manu percutiens, dixit: « Surge et candelam ad » mensuram status tui, quo ego jaceo, citissime » defer; » surrexit mulier, sanitatque reddita est, et candelam sibi indictam sancto Viro summa velocitate obtulit.

prodigiose
confert.
cc

29 Vir etiam quidam, nomine Agnalays, ex comitatu Portuensi *cc*, villæ autem Floriacensis, dum sinistri brachii anno uno et eo amplius laboraret incommodo et a nullo medicorum redderetur incolumis, per visum uxori ejus revelatum est, ut candelas idem vir suus secum deferens, sancto se Prudentio devotus offerret; cumque, mane jam facto, ab uxore super revelatione compellaretur, candelas magno studio præparavit. Et quia præ nimia morbi valetudine ipse ferre non potuit, statim ut eas ferendas portitori dedit, mirabile dictu! integram promeruit sanitatem. Nec abs re videtur illud etiam huic Operi inserere, quod, antequam hæc agerentur, mulier quædam de Blaviaco *dd* villa filium manibus gestans annorum duodecim, nomine Germinium *ee*, ad monasterium detulit: hic quadriennio paralyti dissolutus, velut lapis rigidus existebat, ita ut tempore edendi et bibendi, resupinato eo, mater ori ejus cibum aut potum infunderet, tamquam cocleari in vas fundens liquorem. Hic, ut prædiximus, monasterio devectus, aliquandiu ibi demoratus, opitulantibus Sanctis *ff*, ex asse curatus est; et, qui multis jam decedentibus diebus omnium membrorum caruerat officio, pedibus propriis hilariter populi subsequente caterva, suam repedavit ad domum.

ANNOTATA.

a Phrasibus poeticis non raro Theobaudus delectatur: quam hic pollicem aulam vocat, cælum illi est; sed hæc, si que occurrunt deinceps, quia minoris momenti sunt, negligam.

b S. Prudentii miracula, hoc libro comprehensa, cum passim congruant cum Ms. nostro Divionensi, de quo supra ad litt. gg et in Comment. prævio num. 9, fidelitorque passim a Theobaudis descripta sint, illud separatim typis dare necesse non judicari. Si quid tamen illud inter et Theobaudum sit discriminis, lectorem non celabo.

c Primum igitur hoc miraculum contigit anno 883 mense Octobri, 6 vel 7 die.

d Utrumque miraculum cum iisdem adjunctis Ms. Divionense memorat; sed ordine inverso: Theobaudus secutus est ordinem, quo utrumque contigit: Ms. Divionense præterea utriusque miraculo versus paucos subjicit, quod et alibi non raro observare licet; sed cum nihil peculiare de S. Prudentio referant, indictos præteribo.

e Codex seu Catalogus beneficiorum diœcesis Lingonensis, anno 1626 Parisiis editus, pag. 41 Solangeyum (Gallice Solangy) refert inter beneficia curata decanatus Tornodorensis (Tonnerre): at pag. 74 Selongeyum (Gallice Selongey) in decanatu Granceii, hic, ut opinor, memoratum: vicus est ad fluvium (la Venelle) haud procul Besua, prout notatur tum in Tabula geographica partis Septentrionalis ducatus Burgundiæ, tum in Tabula partis Meridionalis Campaniæ per Guilielmum de l'Isle.

f Idem videtur locus, de quo proxime egi.

g Locum hunc non reperi: reor interim, ad

fluvium (la Vingenne,) qui non procul Besua *D* fluit, situm fuisse.

h Nec hunc reperi.

i Urbs est Gallicæ in Campaniæ Burgundiæque confinis, Gallice Langres.

k Sic recte: male habet Ms. nostrum Divionense: memorati martyris pro memorati Martini.

l Hanc quoque villam frustra quæseri.

m In Chronico Besuensi pag. 662 Mentusca sita legitur in territorio Attoarensium (in quo et Besua est) juxta Ararim, Gallice la Saone.

n Vicus juxta fluvium Tillam (la Tille) prope Besuam.

o Sequuntur pauca in Ms. Divionensi, hic a Theobaudis omissa, salva tamen rei substantia. Nimirum hæc: Qui non modo hominum, verum etiam porcorum gauderet pinguescere tabo, sicut per quemdam dictum est, quia niger hispidus, horrens, permittente Domino, porcinum invasit gregem.

p Vicus, ut opinor, prope Besuam, Gallice dictus Bourberain.

q Gallicæ S. Seine vel Seyne: non unus hujus nominis vicus illis in regionibus occurrit: proximus Besuæ, quique hic videtur intelligi, est vicus S. Sequani juxta Vincennam, Gallice S. Seyne sur Vingenne. Alius, S. Seyne sur Ignon. Primo præterea vicinus est viculus Tour de S. Seyne.

r Villa in pago Divionensi, ait Scriptorum Rerum Gallicarum editor Bouquetus tom. VIII in Indice Geographico, ubi scribitur Lentiniacus: Ms. Divionense habet Lentilliaci ruris: forte est Lantensis apud Guilielmum de l'Isle.

s Vide supra lit. n.

t Hanc nusquam inveni; nisi sit Courchamp supra Besuam non procul Vingenna fluvio.

u Guilielmus de l'Isle in Tabula Geographica partis Meridionalis Campaniæ vicum Cohons non procul civitate Lingonensi, hanc inter et Montem Salionis collocat: hunc codex beneficiorum supra citatus Cohonet vocat, et in decanatu Mogii collocat; nec alium hic intelligi reor.

x Floriacum opinor, quod in decanatu S. Sequani Codex supra laudatus pag. 67 collocat: situm est in finibus territorii Divionensis non procul fluvio Oscara (l'Ouche): nec hinc longe distat vicus Memont, Magnimontensis a Theobaudis dictus.

y Locum hunc nusquam reperi.

z Alba seu Albula in Burgundia oritur, Gallice Aube; Campaniam permeat, auctusque aliquot fluvii dein in Sequanam se evocat.

aa An Cirey vicus, in Aussonensis et Divionensis præfecturarum confinis situs?

bb Addit Ms. Divionense: divinis publicata virtutibus.

cc Forte pagus Pertensis (le Pertois) Gallicæ tractus ad Matronam, hic significatur.

dd An Blaviacum idem forte vicus, qui Blagny prope Besuam apud Guilielmum de l'Isle?

ee Germundus dicitur in Ms. Divionensi.

ff Verosimile est a matre et puero Besuenses patronos, hosque inter S. Prudentium, invocatos fuisse.

CAPUT III.

Uterior miraculorum Besuae patratorem enarratio.

Eundem dæmoniacus, paralyticus, incurvus, cæca,

Juvenis quidam, nomine Arlevertus, immundo spiritu vexatus, dum a matre illic adduceretur, acrius fatigari cœpit: sed a fratribus cum interrogaretur, quomodo se haberet? et ille responderet, manus et os et omne corpus a terrimus viris constringi, illi sollicite eum ante altare deportaverunt, et pro eo orationi incubuerunt. Tunc iterum sciscitantes, quid ageret? dixit, se dimissum ab hostibus, eosque procul circumstare. Illis iterum orationi diutius instantibus, cum interrogaretur, si aliquid melius ageret? intulit, se eosdem malignos spiritus non videre, et incolumem permanere, surgensque coram fratribus et multitudine laetri vultu et rectis pedibus ad sua processit. Eodem die quidam puerulus dissolutionem perpeusus, quasi una parte præmortuus, ibidem deductus est et, mire sanatus, rediit. Vir etiam, nomine Moringus, ex pago, ut fatabatur, Divionensi, annorum circiter quadraginta infirmitate curvatus, illic triduo pro sua recuperatione opperiens, dum rediret, necdum duobus milliariis completis, curvatis morbo solutus, supremo gratias reddidit Conditori. Anus præterea, nomine Agelia, ex territorio Lingonicæ urbis, de villa Hyschioma a, cæcitatibus luebat infensam, quæ eo devenire cupiens, cum sedens equo a filio duceretur per vallem, quæ respicit monasterium a parte Aquilonari, antequam Besuensem fluvium adeas; conversa ad domum Apostolorum, quo sanctus positus erat Prudentius, elevansque oculos, et noxio humore detergens, clarissime videre cœpit. Et pro sibi collato beneficio, iter, quod cœperat, peragens, ad laudes persolvendas devotissime prorupit.

mulier manu contracta, simul cæcus, mutus ac fædo olens,

31 Femina quoque, nomine Arisma b, de villa, cui nomen est Burbureur c, dum textrino operi insudaret, subito ambæ manus ejus complicari cœperunt et contrahi, ita ut immani stimulante angore, ad locum jam dictum ire compelleretur, quæ duobus diebus et una nocte, gravi stridore vexata, tandem, opitulante divina Clementia, curata recessit, semper habens in ore: Domine, miserere d. Gautselinus, cujus supra meminimus e, qui claudus ad monasterium fuerat devectus, sanitate potita, diu ibi commoratus, nulla, ut patuit, cogente necessitate, primo * instigante diabolo, servitium dominorum extraordinarie fugiens, quo se ferret voluntas, ire disposuit. Secundo autem anno mansit in villa Yeio f, a monasterio remota, tempore novellæ seccationis, illius scilicet messis, cui vulgo nomen est « Succurrere jejunis. » Cumque a viro ammonitus, cujus insidebat tugurio, comitatus secum puerulo, fasciculum messis colligeret, humeroque imponeret, divina multatus ultione, in terram corruit, atque officium loquendi pariter et videndi amisit. Tunc, ducente puerulo per villas, de loco ad locum devectus, tandem ad monasterium deductus, sexto Idus Augustas, quod est ante Vigiliam S. Laurentii. Qui etiam eodem die in domo sedens, omnesque conticescere manu innuens, audientibus, qui aderunt, nomen beate Mariæ Virginis, et

* Ms. Div. imo

f

beatorum Apostolorum Petri et Pauli, nec non et S. Prudentii sedulo invocans, libere cœpit loqui: cumque se ante altare deferri postularet, et quidam ei ex uno latere levamen præberet, illico rectus pedibus stetit, atque ad altare accedens, orationi incubuit, cumque surrexisset, curatus recessit; illo etiam foedissimo odore purgatur, quo hactenus graviter omnium offendebat olfactus g.

AUCTORE ANONYMO.

g

32 Nec solum in hominibus, verum etiam in rebus inanimatis virtus egregii declaratur Martyris, ut subsequenter patescet. Nam in solemnitate SS. Petri et Pauli, Apostolorum principum h, celebrantibus Besua monasterio fratribus nocturnale officium, pallium, quod lectum i S. Prudentii cooperuerat, nec non et partem sancti Florentii corporis, etiam partem tabula, ad pedes Sancti locatis, infixerat, quatinus vice cereorum lumina diffunderent, et lectuli Sancti circumstantia redderent aptiora. Sed idem æditus, ad alia intentus, partem pallii, cereis negligenter suppositam, non amovit. Factum est autem, duobus Nocturnis exactis, dum tertii Nocturni prima Lectio legeretur, ut jam dictus æditus cum thuribulo, altari sancti Petri alique Pauli visitato, etiam lectum S. Prudentii circumiret. Prospecto igitur, quod candela ardens ad leni * cerei nimium vicina accesserat, felici forte errore deceptus, nec pallium amovit, nec candelam cohibuit.

Besuenses, a quorum templo

h

i

* Ms. Div. servabantur

E

* lege lychni

incendium avertit,

33 Interim, accenso cereo, candela ardens dimidii pedis, quantum conjici datur, longitudine super pallium decidit: et dum duodecima Lectio dicta est, dum Responsorium ab eodem æditio cantatum; dum Evangelica Lectio ab abbate nihilominus recitata, dum Hymni, videlicet « Te decet laus » et « Te Deum laudamus » Tracti incantati, dum denique Matutinale sequens Officium diligentissime exequutum usque ad Psalmum « Deus, Deus meus, » ad te de luce vigilo » exstitisset, pallio candela semper superjacens, nec illius superficiem fervens flamma læsit, nec liquens cera ullum vestigium furentis flammæ reliquit. Attamen incredibile est k, et admiratione dignissimum, pallium, quod Sanctorum meritis a flammis in omnibus videtur esse intactum, a cerei guttis defluentibus in summitate sua habetur paululum maculatum; ut scilicet et virtus miraculi in pallii integritate clarescat, et æditui minus justo cauta custodia in maculato margine condemnatur.

F

k

34 Priscorum luce miraculorum denique, divina coruscante clementia, est annectendum, ad ejusdem summi Opificis * inenarrabile nomen magnifice collaudandum, qualiter quædam adolescentula tredecim fere annorum, nomine Wlfaida, sanctorum Apostolorum Petri et Pauli Besuensis monasterii ancillula ex Cavaniaco l villa, ex nimia infirmitate clauda, curata est. Quæ sexto Nonas Octobris incidit in langorem, qui langor inremediabilis obtinuit usque Kalendas Decembris. Ipso namque dataram die, ingravescente tabe, geniculorum poplites cœperunt flecti, et suffragines cum tibiaram cruribus adherere: quibus insolubiliter adhæsis, cæterisque membris, scapulis videlicet cum brachiis manibusque omni officio humanitatis carentibus, perstitit

contractæ

* Ms. Div. Pontificis

l

ACTORE
ANONYMO.

m

stitit ita contracta et inutilis, solam mortem præstolans, usque 15 Kalendas Junii, die videlicet quartæ feriæ, festiuitate Pentecoste mediante *m*. In ipsa denique nocte vidit se per visum stantem ante altare, sicut et antea jam similiter præterita, quarta scilicet feria, in eadem sibi nocte conspexerat.

morti præterita,

n

35 Diluculo igitur transeunte, jamque Titane sublimi more scandente, præfata flebili cœperunt trista membra dolere; quæ illico parentum manibus tollitur et ad monasterium bajulatur; cui in itinere, dum vectatur *n*, noxia membra continuo sunt visa dissolvi. In ecclesia beatæ et gloriosæ Virginis ponitur; factum fratribus nuntiatur, fit gaudium omnibus, replet tripudium universos. Tunc, monachis illuc hilariter aduentibus, sexus concurret undique universus. Mox, peracto Missarum Officio, elevatur in ulnis, cum ingentis lætitiæ laudibus ad monasterium deportatur. Januas ejusdem illis introeuntibus, signorum sonitu reboante, vocibus utriusque ordinis in cœlum * laudes referentibus, ante sanctum altare eam deposuerunt. Ecce geminæ visiones ante altare stantis testantur duo altaria vigilanti cum gaudio deportatæ *o*: quæ iterum celebrato divino Officio, extensa sedit, Corpus et Sanguinem Domini sumpsit *p*, post hæc proprii manibus vinum cum calice bibit, quod ex die septuagesima, qui est ante quadragesimum *q*, numquam per se sine adminiculo alterius fecerat. Nam ex præfato tempore Septuagesimæ, ac per totam Quadragesimam, peractisque diebus omnibus Paschæ festiuitatis usque in illum alacrem diem, quo hæc acta sunt *r*, et nec tunc, panem omnino, numquam in ore sumpsit sed leuissimo cibo, aut cleribus decoctis corpusculum reficiendo sustinuit.

* addit Ms.
Div. Deo

B

o

p

q

r

et colubro
implicatus

s

36 Præterito vero tempore, priusquam hoc a Domino perpetratum est signum, venit quidam vir, nomine Winegaudus, in Pauliacum *s* villam SS. Apostolorum Petri et Pauli Besuensis monasterii super littus Vincennæ fluminis sitam, tunc quando rapax manus prædonum rapaci ingluviæ dedita erat, eo videlicet tempore, quo primi fructus cerasorum maturescere solent. Est autem ibi capella in honorem SS. Apostolorum, conservanturque in eadem reliquiæ S. Prudentii martyris, qui miris in prædicto monasterio jugiter virtutibus claret; nec non et S. Florentii martyris *t*, almique Antigii confessoris *u*. Præfatus enim vero Winegaudus, intuens viridarium vicinum capellæ, prospexit eminus et vidit maturum, more suæ jucunditatis decore rubens, concupiscibili sibi amore fervens, jam nominatum pomum. Adtractus desiderabili fructu, petiit patescere a custode ostium memoris; dehinc adversus ejus ferocitatem exiliens custos, nomine Sigibertus, taliter inreverenter minanti, mitigando est conatus prohibere ingressum; qui illico furore accensus, conspexit in sepe foraminis aditum, per quod putabat, se libere transiturum, statimque ut ad illud pervenit, elevato pede transiliendi causa, priusquam introrsus terram vestigium tangeret, coluber immanis tibiam ejus tortuoso pisu fortiter ambiendo constrinxit.

sibi propitium
habent.

t

u

37 Tunc ille sentiens mortem suam, viribus, quibus potuit, ad se gressum retrahens, magnis vocibus Dei omnipotentis misericordiam cum pavore simul et gemitu invocare cœpit, et suffragia sanctorum Apostolorum, nec non et San-

ctorum cæterorum suffragia implorare. Videns horridissimam belluam, tibiam hominis flexibili motu stringentem: ipsum hominem astu anti pallore, simulque et sudore madentem, mortemque extemplo metuentem; fugiendi sibi met locum, si vires suppetarent, anhelantem, sexum utrumque ad hanc vociferationem currentem, insanum populum tremiscentem, universum scilicet admirantem, fidelem gaudentem. Qui monitus ab omnibus, ipseque in semetipsum reversus, votum vovit Deo, ut, si ex hoc periculo ereptus fuisset, ulterius jam se taliter minime perpetraturum, statimque serpens eum deseruit, et iter quod voluit, adgressus est. Mirum in modum homines sensu capaces saviunt, nociva, mortifera et humano generi ab initio vitanda, indomabilisque et virulenta natura, quod nescit, obtemperat.

ANNONATA.

a Videtur significari hic vicus, Usome apud Guillelmum de Uste dictus, prope montem Sallionis, in decanatu Granceii diocesis Lingonensis.

b Ms. Divionense habet: Arisina.

c Idem vicus seu villa, qui hic num. 21 dictus Burburenium. Vide Annotata ad illum num., lit. p. cap. præcedenti.

d Hoc loco nescio quid de ægroto in Ms. Divionensi inseritur, sed adeo depravatus est illius textus, ut sanum inde sensum eruere non valeam.

e Lib. II, cap. 1, num. 22.

f Is-sur-Tile prope Tric astrum in decanatu Granceii, paulo ante memorato.

g Videtur id factum anno 885. Vid. Comment. prævium num. 32.

h Ms. Divionense istud miraculum exorditur hic verbis: Anno 898, Indictione 4, mense Junio, 3 Kal. Julii, festiuitate videlicet Petri et Pauli etc.; quæ nisi forte depravata sint (quod tamen ex num. 42 Comment., ut affirmemus, nulla necessitas cogit) Theobaudum arguunt, qui infra sub annum 888 S. Prudentii reliquiis Besua Divionem fuisse translatas scribit, nonnulla nimium ex genio suo addens se antiquiori anonymo, quæ brevius hic et universim tantum exponit, ut videbitur infra in Annotandis ad cap. 3, lib. II Miraculorum S. Prudentii.

i Feretrum, in quo quiescunt Sanctorum corpora.

k Melius Ms. Divionense: Attamen, quod dictu incredibile est etc.

l Forte Chevigny inter Tric astrum et Besuam. Alter hujus nominis vicus est prope Divionem juxta fluvium Bonde. Tertius a Divione aliquanto remotior ad fluvium Sanfandon.

m Id est, corrente Octava Pentecostes.

n Corrupte Ms. Divionense, seu illius apographum, quod penes nos est: Qua in itinere videnti etc.

o Desiderari hic aliqua videntur, uti et in apographo Divionensi nostro, hic æque turbato.

p Galicis usum sæculo IX etiam laicis subinde fuisse adhibitum, factum Fridburgis probat, de qua apud nos tom. I Februarii in Vita S. Ansgerii, Hamburgensis episcopi, pag. 416: Prædicta religiosa femina, Fridburg nomine, in bonitate vitæ et fidei constantia laudabilis, dies vitæ suæ usque ad tempus produxit senectutis. Cum jam appropinquaret dies mortis suæ, et post discessum domini Simonis nullus tunc ibi adesset sacerdos, ipsa amore sacrificii, quod audierat

A audierat viaticum esse Christianorum, de vino aliquantulum in quodam fecit reservari vasculo, et filiae suae in fide commendans, ut, si quando ei ultimum tempus instaret, de ipso vino, quia sacrificium non habebat, ei in os distillaretur... Illud itaque vinum tribus fere annis apud eam conservatum est. *Mabillonius in Praefatione Actorum Benedictinorum, saeculi tertii parti 1 praemissa, num. 75 ex Actis S. Odiliae, quae saeculo octavo fuit, haec transcribit*: Cum calicem (Odilia) in quo Dominicum Corpus et Sanguis habebatur, sibi adferri precepisset, propriis manibus eum accipiendo, sancta Communionem participata, omnibus cermentibus animam reddidit. *Plura in hanc rem vide apud Mabillonium modo citatum.*

q *Dominicas Septuagesimae et Quadragesimae intellige.*

r *Die 18 Maii anni 886 vel 897. Vide num. 32 Comment praevii.*

s *Pouilly vicus ad Vingennam fluvium non procul Besua.*

t *Verosimiliter is est S. Florentius martyr, quem Castellanus in Martyrologio Universali ad 27 Octobris Tricastri in Burgundia annuntiat, passumque ait sub annum 304.*

B *Hunc Ughellus Italiae sacrae auctae tom. IV col. 525 Brixianensem in Lombardia episcopum facit: sed refellitur ab Henschenio tom. II Februarii in Commentario praevio ad Vitam SS. Faustini et Jovite; ubi haec ex Adone Ms. Telonensis ecclesiae de S. Antigio recitat: Lingonis, civitate Galliae in territorio Magnomontensi, transitus S. Antigii confessoris et episcopi: qui primo ibidem sepultus, postea vero inde translatus et in Caiciaco villa in ecclesiam S. Mariae et S. Martini a domno Haymone venerabili sacerdote honorifice reconditus est. Deinde post non plurimos annos ob metum Normannorum, qui tunc maximam partem Franciae ac Burgundiae vastaverunt, ab ipso sancto sacerdote perlati, et in Italiam adducti, atque in civitate Brixia in monasterio sanctorum Martyrum Faustini et Jovite, quod ipse jam dictus venerabilis abba postea per annos octo, menses quatuor, dies viginti tres honorifice rexit, venerabiliter collocatus quiescit. Colitur S. Antigius seu Antigius confessor 14 Novembris. Alter S. Antidius a Castellano annuntiat die 16 Junii, Rufiaci in comitatu Burgundiae episcopus Vesontionensis; de quo apud nos actum tom. V Junii ad diem 25 ejusdem mensis: sed cum hic martyr fuerit, de hoc anonymus intelligi nequit.*

C *Normannorum metu sub finem saec. IX*

CAPUT III.

S. Prudentii reliquiae Divionem transferuntur sub finem saeculi IX: sequenti vero Besuam reducuntur.

Anno vero ab Incarnatione Domini octingentesimo octogesimo septimo, ultimo Karolo, puero, filio Ludovici imperatoris regnante in Francia: Odone autem, filio Roberti Andegavorum comitis, tutore regni **a**, Norman-

Normannorum gens effera, immensis exercituum collectis copiis, Franciam ingrediuntur. Jam enim prius Parisiacam urbem, post septem annorum obsidionem captam et vastatam **b**, Rothomagum, Ebroas, Bajocas et caeteras Neustriae civitates atrociter depopulati fuerant. Tunc vero Belvacum, Carnotum, Meldis, Milidunum solo tenus evertentes, totas longe lateque, nullo penitus obsistente, pervagantur Gallias, rapinis, incendiis ferroque cuncta pessumdantes. Jam itaque Neustriam, jam Franciam **c** hostica manus exhauserat, sed nihil omnino actum credidit, nisi etiam Burgundia suae crudelitatis feroces experiretur gladios. Quam nequitiae spiritu ingressi omnia more solito caedibus, rapinis, combustionibus ad internecionem usque debacchantes tradiderunt, denique tandem ad locum pervenerunt furentes, quem antiquitas Besuum nuncupari voluit, a fonte scilicet ejusdem nominis, illic in magnam sese resolvente aquarum affluentiam; adeo ut mox in fluvium largissimum praeter alterius amixtionem mire colligatur; tanta siquidem hostium ipsorum multitudo fuisse perhibetur, ut praefatum fluvium quadriduo ibidem castra metantes penitus desiccaverint. Destructo ergo ejusdem loci caenobio **d**, quod ab antiquo beatis Apostolis Petro et Paulo dedicatum fuerat **e**, monachis quaque septem peremptis **f**, et aliis effugatis, aliorum ad similia perpetranda funestas obvertunt acies; quippe ad Divionense castrum eos aspirare, quamvis proximum sit, nec loci munitissimi firmitas, nec ducis formidanda famosissimi bellicositas nullatenus permisit.

39 Haec autem ideo dixerim, quia tunc **g** sanctissimi corpus Prudentii, Divioni propter metum eorum translatum, longis temporum illic permansit anfractibus: sub ea equidem tempestate lugebant alii tot et tanta mala, quibus fas erat, ut antea experti; alii metuebant, antequam experirentur, suspecti, altoque apud se rimabantur in pectore, quo pacto, si sua nequiritia deflendere vel oculere, saltem Sanctorum pignora sibi posterisque profutura ad loca tutissima et barbaris inaccessibilia transferrentur, ne penitus exterminio traderentur, si truculentissimae gentis manibus obvenirent. Proinde multa Sanctorum corpora Divioni sunt invecta, utpote quod munitissimum et inexpugnabile praeter caeteris videretur, et egregii ducis Burgundiae, Richardi nomine, ibidem commanentis metuenda longe lateque celebraretur potentia: tunc etiam beatissimi corpus Prudentii eo illatum est, quod postmodum sex lustris **h** ibi permansit, multis coruscans virtutibus, usque ad tempora videlicet bonae memoriae Guarnerii, qui quartus a sacro Geylone pontificalem gessit infulam **i**, ad quem accedentes monachi Besuenses, vel qui Normannica quondam effugerant arma et reversi fuerant, vel qui eundem locum desertum restruxerant, communiter efflagitabant, quatenus B. Martyrem loco suo restitueret, cui eum sacer praesul Geylo quondam dederat, quorum lacrymosis precibus pius flexus pontifex Divionensibus minaci jubet auctoritate sacrum sine dilatione reddi depositum.

40 At illi, cognitis sancti Martyris miraculis, quibusdam usi tergiversationibus, eum summo pere retinere nitebantur. Verum quia praesuli, penes quem erat cogendi potestas, non obtemperare nullatenus valebant, callide iniere consilium sub nomine sancti Martyris alium pro eo reddere

AUCTORE ANONYMO.

b

c

E

d

e

f

g

ejus reliquiae transferuntur Divionem, unde,

g

F

h

i

frustra renitentibus

Normannorum metu sub finem saec. IX

a

AUCTORE
ANONYMO.

k

reddere apud eos minoris famæ et gloriæ, videlicet B. Silvini corpus, Taruuanensis episcopi, quod, olim a regione illa Divioni delatum propter paganorum incursiones, jam diuturno ibi detinebatur tempore. Quod etiam factum est, dato confessore pro Martyre, Silvino k pro Prudentio, quæ fraudis versuta aliquantisper quidem permansit, deluso pontifice cum monachis, sed diutius profecto perseverare non potuit, quia omnividentis sempiternæ Deitatis oculus falli prorsus non novit: quippe, perpaucis evolutis diebus, Prudentius, benignissimus ecclesiæ Besuensis patronus, adest noctu sæpéfato præsuli, apud Divionem in conclavi quiescenti, quem cum percunctaretur, an dormiret, ille vero, se vigilare, responderet, continuo Sanctus ore quidem placido, sed quasi subtristior, sic intulit: « Eia, sancte pontifex, placetne tibi talis com- » mutatio, ut alter meam domum, meam sedem » sub meo nomine possideat callido commento: » ego vero annis ter denis et tribus alienos in- » colens penates, diuturno clausus detinear » ergastulo? Nonne te proprium potius juvat ha- » bitare larem, quam peregrino diutius invitum » uti hospitio? Quapropter consurgens accelera » quantocius meo me restituere habitaculo, » evacuato subdolæ calliditatis machinamento, »

B
Divionensibus,

41 Territus his episcopus sciscitatur, quisnam esset, qui talia ferret, causamque adventus evidentius declararet. Adhæc Beatus: « Noveris, » inquit, me Prudentium esse, qui olim Besuam, » diocesis tuæ vicum, incolere disposui: cui » Geylo, piæ recordationis antistes, ab Aquitani- » co delatum solo me patronum ac protectorem » deputavit. Divionenses vero adhuc retrusum, » veluti sub carcerali observantes custodia, as- » signatam non sinunt revisere sedem; an » ignorasti, deceptum ab eis? Non enim corpus » meum Besuensibus, ut vos arbitramini, red- » diderunt, sed potius aliud, videlicet beati » Silvini antistitis, subdole subposuerunt, cupientes me sibi perpetuo cedere. Non autem » sic visum supernæ Majestati, cum pro Besua » tot et tanta terrarum olim transierim inter- » valla. Ibi enim divinitus requies mea, et illic » habitabo, quoniam elegi eam: valde quippe » iniquum est, ut isti me diutius versuta gau- » deant astutia, illi vero de Tutoris sui fidelis- » simi lugeant absentia; et ego amato privatus » domicilio, alienos invitus foveam lares, Quam » rem profecto nisi corrigere maturaveris, ti- » bimet, cui posse subpetit emendare, et ipsis » delusoribus noveris multa infortunia proxime » eventura esse. » His dictis cœlestis visio disparuit.

solemni
pompa

42 At pontifex, rerum novitate turbatus, ex templo membra corripit e stratu, vocatisque suis pro loco et tempore rei seriem pandit. Mane autem facto, convocat eos, qui se taliter derisui habuerant, et, ut par erat, vehementissime invectione pontificali tantæ præsumptionis redarguit, condignoque percutit anathemate, quoad super temeritate satisfacerent, et rapinam, quæ reposebatur, ex integro redderent. Quid plura? Licet plurimum repugnarint, plurimumque recalcitraverint, tandem, victi ratione atque justa præsulis violentiâ reddunt, quod retinere nequeunt. Cum autem hæc agerentur, quidam cæcus illie adveniens clarissimum coram omnibus lumen recepit. Recepto autem sacratissimo thesauro beati corporis, quod secus altare B. Stephani protomartyris tempore prolixo ja-

cuerat, venerabilis episcopus mandat, Besuenses ut, venientes cum sacris ornatus et apparatus tantæ rei congruo, antiquum depositum suum atque diutissime abjuratum cum ingenti tripudio maximaque honorificentia, ut ardentem sitiverant, reciperent, quod et factum est.

43 Refertur interea beati Martyris corporis gleba sacerrima, super aurum et topazion pretiosa, jocundissimo postliminio anno Verbi divini Incarnati nongentesimo vicesimo primo l, nono Kalendarum Octobrium, cum honore amplissimo; sæpius dicto venerabili antistite honorabiliter nonnumquam vehente propriis in humeris, clericorum, monachorum et plebium innumerabili stipato multitudine, præcedentium sacram lecticam et subsequendum. Denique, monachis prædicti cenobii cum infinito populo eminus a monasterio ei obviam occurrentibus, cum immensis laudibus susceptus est in ecclesiam beatorum principum Apostolorum Petri et Pauli. Eodem vero die homo quidam ex villa, quam Veteres-Vineas m vocant, nomine Adalgaudus, diu lumine ex asse privatus, ibi adveniens partem luminis promeruit, ita ut absque ductore ad propria remearet: et homines, quos antea intueri omnino nequiverat, gaudendo vultu et habitu iniciis ostendebat: sic itaque per beatum Prudentium Besua promeruit adquirere egregium confessorem Christi Silvini n.

Besuam reve-
hantur anno
921 die 25
Septembris.
l

m

E

n

Explicit liber secundus.

ANNOTATA.

a Obiit Ludovicus Balbus anno 879; succedere Ludovico Balbo Ludovicus III et Carolomannus, Franciæ reges; dein Carolus Crassus; quo in ordinem redacto anno 887, Odoni Franciæ regnum delatum est; cum Carolus Simplex, filius Ludovici Balbi posthumus, nondum ad regni administrationem aptus erat: Carolus vero Simplex regem Theobaudus vocat, Odonem vero regni tutorem, quod verus ac legitimus regni Franciæ hæres Carolus esset, qui illud anno 893 tandem est consecutus.

b Lutetia Parisiorum neque septem annis a Normannis obsessa fuit, neque capta. Vide num. 37 Comment. prævii.

c Neustria dicta fuit a Clodovei morte ea Galliæ pars, quæ inter Mosam ac Ligerim sita est. At sub Caroli Magni tempore arctioribus limitibus circumscripta fuit, Sequana nimirum et Ligeri: porro Eum in modum artatis Neustriæ limitibus, inquit Valesius in Notitia Galliarum ad vocabulum Neustria, pars quondam ejus, inter Sequanam, Scaldim et Mosam jacens FRANCIA dicta est: et quoties Franciam a Neustria et Austria Gallica nostri scriptores nominatim distinguunt (quod hic Theobaudus facit) haud dubie hanc FRANCIAM portionem Veteris Neustriæ designant, quæ hodieque ex parte appellationem Francia circa Lutetiam et trans Sequanam retinet. Ad Sequanam sita sunt Rothomagus, Parisii, Meldunum: inde non ita procul absunt Ebroicum, Belvacum, Meldæ, Carnutum; inter Sequanam et Ligerim sunt Bajocæ in Normannia; quæ paulo ante anonymus nominatim recensuit. Baudrandus ad Neustriam circa Caroli Magni tempora pertinuisse, scribit, quidquid a Parisiis et Aurelianis inter Ligerim et Sequanam ad Oceanum usque interjaacet: sic ad Neustriam pertinebant Parisii, Rothomagus,

A *gus, Carnutum, Ebroicæ, Bajocæ : ad Franciam, prout hæc Neustriæ opponitur, Milidunum, Meldæ, Belvacum.*

d *Loci notitiam habes principio Commentarii prævii.*

e *De tempore, quo id conditum fuit, actum est ibidem.*

f *Occisorum nomina habes num. 44 Comment. prævii.*

g *Imo usque ad annum 898 remansisse Besuæ S. Prudentii corpus videtur ex anonymo, quem Teobaudus interpolavit, supra laudato num. 44 Comment. prævii.*

h *Ac præterea annis 3, ut legitur num. seq. Anonymus a Teobaudis interpolatus tantum ait : prolixo tempore.*

i *Post Geylonem Teutboldus, Agrinus, dein Guarnerius hic memoratus Lingonenses episcopi fuere.*

k *Vide de S. Silvino dicta num. 42 Comment. prævii.*

l *Anno 922 id male adscribunt Vignerius et Gallix Christianæ auctores. Vide num. 45 Comment. prævii.*

B m *Locus Besuam inter et Tillam fluvium situs, Gallicæ Viesvigne dictus.*

n *Quidquid hoc cap. 3 fusius Teobaudus refert, anonymus ipso antiquior his complectitur verbis : Non igitur censeo indignum arbitrari, qualiter B. Prudentius prolixo tempore ob metum paganorum Divion castro secus altare B. Stephani protomartyris custodiendus jacuit; in quo loco quidam cæcus adveniens clarissimum lumen recepit. Aliquamdiu ergo dolentes graviter monachi Besuensis monasterii de absentia tanti Patris, illorum cum communi consilio anno Verbi Incarnati divini nongentesimo vigesimo primo ix Kalendarum Octobrium inde cum honore sublevatus, Warnero episcopo Lingonensi præsentē et in propria angaria (vehiculum, ut reor, intelligit) vehenti, cum innumerabilibus clericis diversi Ordinis et plebe innumera utriusque sexus cum honoris tripudio devectus est. Denique monachi prædicti cœnobii, cum infinito populo eminus a monasterio ei obviam occurrentes, cum immensis laudibus susceptus est. Eodem vero die homo quidam ex villa Vetustineis, nomine Adalgaudus, diu lumine ex aase privatus, partem luminis promeruit, ita ut absque ductore ad propria remearet, et homines, quos ante intueri nequiverat, gaudento vultus et habitus indicis ostendebat.*

Octobris Tomus III.

AUCTORE
TEOBAUDO

LIBER III a.

CAPUT I.

Concilium celebratum prope Besuam : nonnulla miracula S. Prudentii in eo patrata.

Igitur mundo ad declivia prolapsa, Ecclesiæ, sponsæ scilicet Christi, non habentis quondam maculam aut rugam aut aliquid hujusmodi, cœperat immutari pulchritudo et variis causarum emergentium æstibus defœdata splendor pristini decoris deperire. Insurgebant enim sensim semi-Christianorum lupi rapaces, et in tua, Jesu Domine, mitia acrius perfrendebant ovilia : totas namque in perniciem agnorum tuorum vires exercebant, et, prout ipse posse eos permittebas, rapinis assiduis infestabant. Turbatur jam passim pax dudum quiete degentium, et undique oboriebantur prædonum copię, quæ devoto Deo famulantium vexabant monasteria : proinde angebantur sacri præsules ecclesiarum pro pulsa quiete ovium suarum. Quapropter communi deliberant tractatu, ut, multa conglobatasynodo, communiter paci ecclesiarum consulerent; anno itaque a Conceptu celeberrimo Virginis intemeratæ millesimo centesimo sexto decimo b, Lingonica promotæ cathedra religiosi nominis viro Joceranno c, ejusdem præsulis late pervolat editum, omnes invitans ad concilium d sexto Idus Junii.

45 Huic vero placito Dei (sic quippe vulgari dicitur consuetudine) præstitutus fuerat locus a Besuano distans burgo ter quaternis fere stadiis e, juxta villulam scilicet, quam Lucum f nuncupavit antiquitas. Est enim ibi admodum grata planities, longa campestris telluris æqualitate, et multo herbosæ superficiei placens gramine, procul semota nemorum densitate : ea satis congrua tali censetur negotio, utpote quæ immensæ hominum multitudini capaci sufficiat gremio. Facto denique conventu, præsentibus venerabilibus viris, Guidone scilicet, archipræsule Viennensi, qui non multo post Romuleum suscipiens Papatum g gloriosissime ad finem rexit, et præfato Joceranno, imperato silentio, vix omnes ora continuerunt. Surgens itaque prædictus archipontifex, cunctorum in se luminibus defixis, erat enim sacrarium multæ peritiæ, et rethoricæ non hebes eloquentiæ, his inter alia usus est, mellita (ut dicitur) oratione.

46 Jam dudum, dilectissimi, satis compertum fuerat, ab initio Christianismi Mosaicum illud obsolevisse præceptum, oculum pro oculo et dentem pro dente, cum Christicolis magis gloriosum esset, non solum non rependere talionem, verum etiam pereutienti maxillam præbere et alteram; et auferenti tunicam, dimitteret et pallium h, nunc vero diverso nimium more Christiani non patiuntur, sed inferunt fratribus mala. Proh pudor! Ecce sui Ecclesiam persequuntur,

46 et,

Anno 1116

E

b

c

d

occasione concilii, prope Besuam

e f

F

g

tunc celebrati,

h